

Силабус
освітнього компоненту
Психофізіологія в логопедичній практиці
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма «Логопедія. Спеціальна психологія»
Спеціальність А6 Спеціальна освіта
Спеціалізація А6.01 Логопедія
Галузь знань А Освіта
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Викладач	Лопатіна Ганна Олександрівна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/teachers/lopatina-ganna-oleksandrivna/
Контактний тел.	+380952213594 (Viber, Telegram, Instagram)
Е-mail викладача:	lopatina.hanna29@gmail.com
Графік консультацій	з 9.00 до 18.00 з понеділка по суботу включно

Обсяг ОК на поточний навчальний рік:

для денної форми навчання

Кількість кредитів/ годин	Лекції (годин)	Практичні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	звітність
5\150	26	24	100	залік

для заочної форми навчання

Кількість кредитів/ годин	Лекції (годин)	Практичні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	звітність
5\150	14	10	126	залік

Семестр: осінній/весняний

Мова навчання: українська, англійська

Ключові слова: психофізіологія, мовленнєва діяльність, нейрофізіологічні механізми мовлення, вікові та індивідуальні особливості, логопедична практика

Мета та предмет ОК:

Метою викладання ОК «Психофізіологія в логопедичній практиці» є формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про психофізіологічні механізми мовленнєвої діяльності та мовленнєвих порушень, розвиток здатності інтегрувати знання з нейрофізіології, психології та логопедії для науково обґрунтованого аналізу, інтерпретації та оптимізації логопедичної діагностичної й корекційно-розвиткової роботи з урахуванням вікових, індивідуальних та функціональних особливостей осіб з мовленнєвими порушеннями.

Предметом ОК є психофізіологічні механізми забезпечення мовленнєвої діяльності, зокрема функціонування нервової системи, сенсомоторної інтеграції, мовленнєвого руху, дихання та голосоутворення, а також психофізіологічні чинники регуляції мовлення (увага, пам'ять, емоційний стан, функціональні стани, адаптація), що визначають особливості виникнення, перебігу та корекції мовленнєвих порушень у логопедичній практиці.

Компетентності та програмні результати навчання:

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

РНЗ. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РНУ19. Застосовувати у професійній діяльності медико-біологічні знання, клінічні підходи до визначення обмежень функціонування та освітніх труднощів осіб з особливими освітніми потребами задля забезпечення ефективного корекційного впливу.

Зміст ОК:

 Змістовий модуль 1. Психофізіологія як наукова основа логопедичної діяльності

Тема 1. Психофізіологія мовлення як міждисциплінарна галузь знань

Психофізіологія як наука про взаємозв'язок психічних процесів і фізіологічних механізмів. Місце психофізіології в системі логопедичних дисциплін. Психофізіологічний підхід у розумінні мовленнєвих порушень. Співвідношення психофізіології, нейропсихології та логопедії.

Тема 2. Психофізіологічна парадигма в підготовці логопеда

Системно-ієрархічний підхід у психофізіології. Функціональні системи як основа мовленнєвої діяльності. Значення психофізіологічних знань для діагностики, корекції та профілактики мовленнєвих порушень.

Змістовий модуль 2. Онтогенетичні основи психофізіології мовлення

Тема 3. Загальні закономірності психофізіологічного розвитку в онтогенезі

Поняття онтогенезу. Основні етапи та закономірності психофізіологічного розвитку. Критичні та чутливі періоди розвитку нервової системи і мовлення. Біологічні та соціальні чинники мовленнєвого розвитку.

Тема 4. Вікові особливості психофізіологічного забезпечення мовлення

Вікові зміни регуляції психічних і фізіологічних функцій. Особливості мовленнєвого розвитку в дитячому віці. Урахування вікових психофізіологічних можливостей у логопедичній роботі.

Змістовий модуль 3. Нейрофізіологічні основи мовленнєвої діяльності

Тема 5. Функціональна організація мозку, що забезпечує мовлення

Кіркові та підкіркові структури мозку в забезпеченні мовлення. Міжпівкульна взаємодія. Динамічний характер мозкової організації мовленнєвих функцій.

Тема 6. Регуляторні механізми нервової системи в мовленні

Центральна та вегетативна нервова система. Вегетативне забезпечення мовлення, дихання і голосу. Психофізіологічні реакції організму під час мовленнєвої діяльності.

Змістовий модуль 4. Психофізіологія мовленнєвого руху

Тема 7. Психофізіологічні основи рухової діяльності

Центральні механізми програмування та контролю рухів. Роль зворотного сенсорного зв'язку. Координація, темп і ритм рухової діяльності.

Тема 8. Психофізіологія артикуляційної моторики

Регуляція артикуляційних рухів. М'язовий тонус, координація і точність артикуляції. Порушення артикуляційної моторики як психофізіологічна основа мовленнєвих розладів.

Змістовий модуль 5. Сенсорна інтеграція в мовленнєвій діяльності

Тема 9. Психофізіологічні основи слухового сприймання мовлення

Слухова система та центральна обробка звукової інформації. Фонематичне сприймання як психофізіологічна функція. Роль слухового контролю в мовленні.

Тема 10. Тактильна та пропріоцептивна чутливість у мовленні

Роль соматосенсорних відчуттів у формуванні та контролі мовлення. Сенсорний зворотний зв'язок. Вплив порушень сенсорної інтеграції на мовленнєву діяльність.

✦ **Змістовий модуль 6. Психофізіологія дихання та голосу**

Тема 11. Психофізіологічні механізми мовленнєвого дихання

Регуляція дихання в мовленнєвій діяльності. Взаємодія дихальної та нервової систем. Порушення мовленнєвого дихання з психофізіологічної точки зору.

Тема 12. Психофізіологічні основи голосоутворення

Координація дихання, фонації та резонаторних механізмів. Вплив психоемоційного стану на голос. Функціональні порушення голосу.

✦ **Змістовий модуль 7. Вищі психічні функції як умова мовлення**

Тема 13. Увага в мовленнєвій діяльності

Психофізіологічні механізми уваги. Стійкість, концентрація та переключення уваги. Вплив порушень уваги на формування та корекцію мовлення.

Тема 14. Пам'ять у мовленнєвому навчанні

Вербальна, моторна та сенсорна пам'ять. Психофізіологічні механізми засвоєння і автоматизації мовленнєвих навичок.

✦ **Змістовий модуль 8. Психофізіологія емоційної регуляції мовлення**

Тема 15. Емоції як психофізіологічний чинник мовлення

Нейрофізіологічні основи емоцій. Вегетативні реакції та мовлення. Вплив емоційного стану на мовленнєву активність.

Тема 16. Тривожність і мовленнєві труднощі

Психофізіологічні механізми мовленнєвої тривожності. Страх мовлення. Формування емоційно безпечного середовища в логопедичній роботі.

✦ **Змістовий модуль 9. Функціональні стани в логопедичному процесі**

Тема 17. Працездатність і втома в мовленнєвій діяльності

Психофізіологічні показники працездатності. Ознаки перевтоми та виснаження. Урахування функціонального стану під час логопедичних занять.

Тема 18. Стрес і адаптація в умовах корекційного навчання

Механізми стресу та адаптації. Вплив хронічного стресу на мовленнєвий розвиток. Психофізіологічні підходи до підтримки адаптації.

✦ **Змістовий модуль 10. Психофізіологічні засади логопедичної практики**

Тема 19. Психофізіологічний аналіз мовленнєвих порушень

Функціональний підхід до аналізу мовленнєвих труднощів. Інтерпретація мовленнєвих порушень через психофізіологічні механізми.

Тема 20. Психофізіологічні принципи організації логопедичного заняття

Урахування сенсорної інтеграції, функціонального стану та емоційної регуляції. Оптимізація навантаження. Профілактика перевтоми і дезадаптації.

Методи навчання:

Під час викладання ОК «Психофізіологія в логопедичній практиці» ми використовуємо дистанційний формат навчання. Це означає, що ви можете очікувати цікаві онлайн-заняття на платформі Moodle та Zoom. Знай, що Google додатки та Canva тут теж в грі, тому підготуйтеся до колаборативної роботи.

Що стосується методів навчання, то тут все дуже цікаво!

✦ Лекції будуть не просто «читання тексту», а впорядковане представлення матеріалу з використанням мультимедійних технологій.

✦ Очікуй на техніки активного слухання, інтелектуальні розминки, і навіть case-study.

✦ А ще буде багато практики! Вивчимо спеціальне обладнання, в мене його багато, будемо тренуватися, працювати в парах і групах.

✦ Мозкові штурми, рольові гри та дискусії теж в програмі, тому буде пізнавально і весело.

✦ Не забувайте, що можете показати свою креативність через індивідуальні навчальні проекти.

Отже готуйтеся ділитися своїми ідеями та отримувати конструктивний фідбек. Це супермісце для того, щоб розвиватися та набиратися практичних навичок!

З нетерпінням чекаю на наші заняття!

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Цей курс відзначається декількома унікальними особливостями, які спрямовані на те, щоб максимально ефективно ознайомити вас із ерготерапією для осіб різного віку та нозологій.

✦ Безпека:

• у разі ракетних ударів або інших надзвичайних ситуацій, первинним є ваша безпека. Якщо під час заняття оголошують повітряну тривогу, заняття буде негайно припинено, і ми домовляємось із вами про його перенесення на інший час або про асинхронну роботу.

• намагайтеся дотримуватися всіх інструкцій з безпеки, і як тільки можливо, повідомте про ваш стан та можливість продовжити навчання.

✦ Типи занять:

• лекції з мультимедійним супроводом: для того, щоб ви мали не лише теоретичні знання, а й зрозуміли, як все це виглядає на практиці.

• практичні заняття: ви отримаєте можливість відточувати навички на справжніх пацієнтах або моделях.

✦ Дистанційне навчання:

- використовуються платформи Moodle та Zoom.

✦ Zoom-заняття:

• для підвищення ефективності навчання та взаємодії між усіма учасниками, увімкнення відео є обов'язковим. Це допомагає мені як викладачу краще зрозуміти, чи зрозумілі для вас матеріал та методика, а також допомагає зробити процес навчання більш особистісним. Якщо є вагомні причини, через які ви не можете увімкнути відео, будь ласка, заздалегідь повідомте мене про це.

✦ Інтерактивні методи:

- робота в групах та парах.
- Case-study, мозкові штурми, рольові ігри.

✦ Домашнє завдання:

• будьте готові до регулярного домашнього завдання. Воно буде не лише теоретичним, а й практичним.

✦ Оцінювання:

• ваша успішність буде оцінюватися на основі виконаних завдань, активності на заняттях, підсумкового тестування та презентації фінального проекту.

✦ Дедлайни:

• важливо дотримуватися установлених дедлайнів, але якщо у вас є причини, пов'язані з надзвичайними обставинами (як-то ракетні удари, відсутність зв'язку тощо), дедлайни можуть бути переглянуті.

✦ Етика та дисципліна:

• я очікую, що ви будете дотримуватися академічної чесності та професійної етики. Політики використання штучного інтелекту в освітньому процесі БДПУ висвітлені тут – <https://doi.org/10.5281/zenodo.17184253>, я їх підтримую, і Вас прошу уважно ознайомитись.

• що стосується додаткових матеріалів, рекомендованої літератури та онлайн-ресурсів – все це викладено на Google Disk, а посилання на нього є на платформі Moodle та в нашій Telegram групі.

• Спілкуватись і вирішувати нагальні питання будемо в групі в Telegram, допоки освітній процес триває не в стінах нашого БДПУ, і можливі різні форс-мажорні обставини, як то блекаут, локдаун, відсутність зв'язку тощо.

• Мені буде приємно бачити ваші обличчя і чути ваші голоси, тому за можливості прошу вмикати камери і бути активними учасниками освітнього процесу. Ваш зовнішній вигляд на парі теж має значення. Крім того, так я зможу через роки вас впізнавати на вулиці і радо привітатися!

Ці політики можуть бути доповнені або змінені в залежності від ситуації. Я, зі свого боку, теж дотримуватимусь всіх означених політик. Якщо у вас є будь-які питання або пропозиції, будь ласка, не соромтеся звертатися. З

нетерпінням чекаю на нашу конструктивну взаємодію в процесі вивчення цієї захоплюючої дисципліни!

До зустрічі на заняттях!

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

Обладнання та матеріали:

1. Навчальні анатомо-фізіологічні моделі та муляжі, що використовуються для візуалізації будови та функціонування нервової системи, мовленнєвого апарату, дихальної та голосоутворювальної систем у контексті психофізіології мовлення.

2. Демонстраційні матеріали та наочні посібники (схеми, плакати, інтерактивні презентації), що ілюструють психофізіологічні механізми мовленнєвої діяльності, сенсомоторної інтеграції, артикуляційної моторики, мовленнєвого дихання та голосу.

3. Сенсорні матеріали та дидактичні засоби (тактильні, пропріоцептивні, зорові та слухові стимули), що використовуються для аналізу сенсорного забезпечення мовлення та демонстрації принципів сенсорної інтеграції в логопедичній практиці.

4. Матеріали для спостереження та оцінювання функціонального стану (опитувальники, шкали самоспостереження, чек-листи), які застосовуються для аналізу уваги, працездатності, втоми, емоційного стану та інших психофізіологічних чинників мовленнєвої діяльності.

5. Комп'ютерне та мультимедійне обладнання (персональні комп'ютери, мультимедійні проєктори, інтерактивні панелі) для використання електронних освітніх ресурсів, наукових відеоматеріалів, програм для візуалізації психофізіологічних процесів і моделювання мовленнєвих функцій.

6. Аудіо- та відеоматеріали (зразки мовлення, записи мовленнєвих реакцій, навчальні відео), що застосовуються для аналізу мовленнєвої діяльності з психофізіологічної точки зору.

Програмне забезпечення та навчальні матеріали:

1. презентації: використовуються для наглядного представлення теоретичного матеріалу.

2. навчально-методичне забезпечення: включає в себе посібники, методичні рекомендації, та інші друковані матеріали для підтримки навчального процесу.

Додаткові ресурси:

1. Zoom: для проведення дистанційних занять.

2. Moodle: де ви знайдете всі необхідні матеріали для курсу, завдання та тести.

3. Google додатки та Canva: для спільної роботи над документами та презентаціями.

Система оцінювання та вимоги:

Залік буде виставлятися з накопичених балів під час семестру.

Як рахуються бали:

 поточний контроль + самостійні роботи (макс. 50 балів) + залік та індивідуальне проєктне завдання (макс. 50 балів) = 100 балів

Список рекомендованих джерел

Основні

1. Кокурн О. М. Психофізіологія : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.

2. Макаручук М. Ю., Куценко Т. В., Кравченко В. І., Данилов С. А. Психофізіологія : навч. посіб. Київ : Інтерсервіс, 2011. 328 с.

3. Hickok G., Poeppel D. The cortical organization of speech processing // *Nature Reviews Neuroscience*. 2007. Vol. 8, No. 5. P. 393-402. <https://doi.org/10.1038/nrn2113>

4. Guenther F. H. *Neural Control of Speech*. Cambridge, MA : The MIT Press, 2016. <https://doi.org/10.7551/mitpress/10471.003.0003>

Додаткові

5. Andreassi J. L. *Psychophysiology: Human Behavior and Physiological Response*. 5th ed. New York : Psychology Press, 2007. ISBN 978-0805849516.

6. Kent R. D. Research on speech motor control and its disorders: a review and prospective // *Journal of Communication Disorders*. 2000. Vol. 33, No. 5. P. 391-427. DOI: 10.1016/S0021-9924(00)00023-X.

7. Kolb B., Wishaw I. Q. *Fundamentals of Human Neuropsychology*. 8th ed. New York : Worth Publishers, 2021. 848 p. ISBN 978-1319247164.

8. Luria A. R. *Higher Cortical Functions in Man*. 2nd ed. New York : Basic Books, 1980. ISBN 978-0465029600. <https://doi.org/10.1007/978-1-4615-8579-4>

9. Porges S. W. *The Polyvagal Theory: Neurophysiological Foundations of Emotions, Attachment, Communication, and Self-Regulation*. New York : W. W. Norton & Company, 2011. ISBN 978-0393707007.

10. Suchikova, Y., & Berdyansk State Pedagogical University. (2025). Політика використання штучного інтелекту в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17184253>

Інтернет-ресурси

11. Електронний курс «Психофізіологія в логопедичній практиці» в Moodle <https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=4920>

12. <https://dspace.bdpu.org.ua>